

Fördjupning samhälle

Ekokommun Gotland

Gotland ska bli ett uthålligt samhälle inom loppet av en generation.

Inriktning 2006 – En långsiktig hållbar energiförsörjning på Gotland baserad på lokala källor till förnybar energi.

Under 2006 har klimatfrågorna fått verkligt genomslag. Media har rapporterat om hotbilder kopplade till klimatutvecklingen. Forskare är generellt överens om att människan genom sin livsstil och framförallt genom förbränning av fossila bränslen påverkar den globala uppvärmningen. Alltfler människor börjar engagera sig i vad de själva kan göra för att minska sin egen klimatpåverkan – även här har media flitigt bidragit med tips under året.

Gotlands kommun har sedan flera år ett aktivt arbete för att ställa om kommunens energianvändning och kommuninvånarna kan vara stolta över de många åtgärder som redan gjorts. För kommunen liksom för många hushåll är transporterna det svåraste att ställa om. Positiva trender motverkas av ökande transportbehov.

Kommunens satsning på kollektivtrafiken med utökad turlista och fria bussresor för skolungdomar har gett 10% resandeökning och förhoppningsvis ett minskat bilberoende.

För uppvärmning så har användningen av flis, pellets och andra biobränslen ökat och allt fler överger olja som uppvärmningsalternativ. Ökande elpriser gör både hushåll och företag motiverade att minska sin elanvändning, men samtidigt ökar mängden eldriven utrustning både i hushåll och på arbetsplatser. Solvärmeanläggningarna blir fler. Gotland är nu den del av Sverige som har mest solfångaryta per invånare.

Mål: Övergripande handlingsplaner finns för energi, vatten, återvinning m m.

Arbetet med den övergripande planen Vision Gotland 2025 har under 2006 bedrivits med arbetsgrupper inom olika teman och i flera av grupperna har miljö- och energifrågorna fått stor plats. Energiplanen Energi 2010 antogs av kommunfullmäktige den 18 december 2006. I planen finns en klimatstrategi som beskriver hur vi på Gotland kan ställa om

till en långsiktig hållbar energianvändning. Det finns en aktuell vattenplan för Gotland, under 2006 reviderades planen för utbyggnad av kommunalt vatten och avlopp och arbetet med en uppdaterad avfallsplan pågår. Under 2006 fattades beslut om ny avfallshandling på Gotland, med både lokalt omhändertagande av avfall och större miljöanpassning.

Mål: Alla enskilda och organisationer engageras i arbetet för ett hållbart samhälle, ett delmål är att hålla visionsseminarier. Alla gotlänningar har en realistisk uppfattning om vad ekologiskt hållbar utveckling innebär.

Under 2006 har flera seminarier för allmänheten ordnats med miljö- och energitema, både av kommunen och av andra aktörer. Under Almedalsveckan fanns flera inslag med miljötema. Inom kommunen kan miljöutbildning för anställda erbjudas framför allt som det webbaserade sk Miljöörkortet.

I skolorna bedrivs ett viktigt miljöarbete genom utbildning och olika aktiviteter. Bland annat är de 37 skolor och förskolor som har miljöcertifieringen ”Grön Flagg”, en viktig del av ekokommun Gotland. Folkuniversitetet och Lernia är ett par av de organisationer som erbjuder utbildning om ekokommun Gotland under 2006.

Företagarinformation till olika målgrupper om bioenergi och solvärme har under året bedrivits blandat med information till allmänheten inom projektet ”SOLLET”, för ökad andel pellets- och solvärme på Gotland.

Mål: Samhället planerar sin bebyggelse och markanvändning så att alla delar av Gotland har tillräckliga mängder rent vatten året om.

Den torra sommaren satte dricksvattenförsörjningen på prov. Många enskilda brunnar sinade och fastighetsägare fick hämta vatten vid kommunala tappställen. Bevattningsförbud infördes med kommunalt vatten och tidvis manades till allmän återhållsamhet med vattnet. Det blir allt tydligare att bebyggelsen på Gotland måste anpassas efter vattentillgången och att betydelsen av att värna dricksvattentillgångarna på ön ökar. Detta innebär också att man måste se över råvattentillgången för den kommunala försörjningen för att kunna tillgodose framtida krav.

Mål: Av kommunens fordonspark övergår 5% per år från fossila bränslen till alternativa bränslen.

Under 2006 har kommunen leasat totalt 24 flexifuelbilar som kan köras på bensin eller etanol, E85. Enstaka småbilar körs på RME, av kommunens ca 300 personbilar är därmed knappt 10% miljöfordon. Social- och omsorgsförvaltningen fick årets ekokommunpris, för att de introducerade etanolbilar redan innan öns första etanolmack öppnade i början av november. Frågorna om framtidens transporter och drivmedel är många.

Mål: Alternativa lösningar utreds för att ersätta enskilda biltransporter med nya energisnåla trafiksystem, ett nät av tankställen efterfrågas som ger kommunens bilar tillgång till förnybara bränslen inom tre vägmils avstånd över hela Gotland.

Under 2006 har öns betodlare inlett ett samverkansprojekt för att utreda möjligheterna till att producera biodrivmedel istället för socker av betorna. Län, kommun och jordbrukets organisationer deltar. Projektering av gårdsbase-rad biogas fortsätter. Dessa och liknande projekt har koppling till kommunens energiplan.

Ekokommun Gotland »

Internationellt utbyte

Mål: Gotland blir internationellt känt som en bra utvecklingsort för samhällsekologiska försök och deltar i nationellt och internationellt utbyte av kunskaper och erfarenheter på miljöområdet.

Under statsministerns Östersjömöte i augusti bjöds deltagarna på en uppskattad studieresa till energi- och miljöprojekt på Gotland. Via ö-samarbetet inom B7 medverkar Gotland i "Baltic Master", ett EU-projekt om säkerhets- och miljöfrågor i Östersjön. Förnybar energi är ett annat aktuellt arbetsområde för internationellt samarbete.

Utveckling på sikt

Utbildning som ger kunskap i miljö- och hållbarhetsfrågor och en infrastruktur som stödjer en hållbar livsstil är angelägna frågor. Genom kommunens planer finns det verktyg för kommunen och andra aktörer på Gotland i arbetet med en hållbar utveckling. Arbetet med Vision Gotland 2025 pågår. Där är det viktigt att miljö- och klimatfrågorna får en självklar plats för att nå målet "ett hållbart Gotland år 2025". Lika viktigt är en levande dialog om miljö- och livsstilsfrågor.

Gröna nyckeltal

Mål: Miljörevision med samhällsekologiska nyckeltal ingår som en integrerad del i ordinarie ledningsverksamhet.

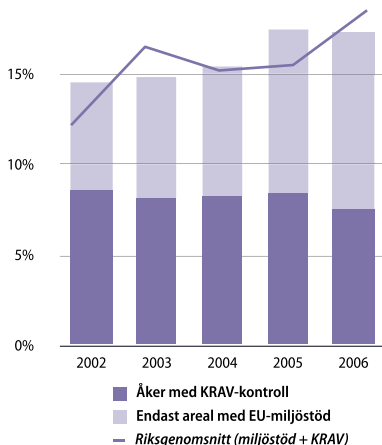
Gotland är en ekokommun med målet att bli ett hållbart samhälle till år 2025. De gröna nyckeltalen är relaterade till målen för ekologisk hållbarhet på Gotland.

Hela Gotland

Mål: 20% åker i ekologisk odling

1. Andel åkerareal med ekologisk odling på Gotland. Diagrammet visar andelen åkermark med EU:s miljöstödd för ekologisk odling på Gotland i förhållande till total odlingsareal under åren 1999–2006. Av ca 86 700 ha odlingsareal på Gotland är idag 14 900 ha ekologiskt odlad mark, vilket utgör 17,2%. Av dessa är ca 6 388 ha KRAV-godkänd åker.

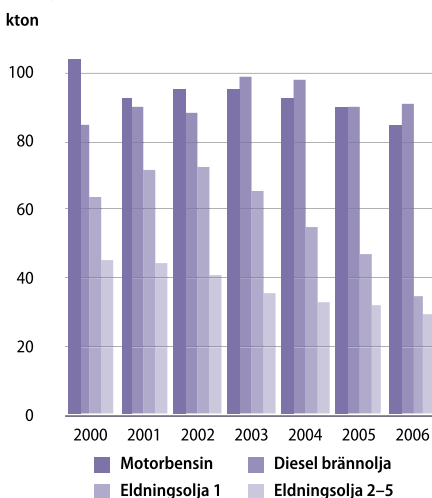
Andelen ekologiskt odlad åker i Sverige uppgick under 2006 till ca 19% av den odlade arealen. Den andel som enbart utgörs av miljöstödd från EU kan i flera fall vara vall som inte odlas aktivt. Att jordbruket är ekologiskt innebär bland annat att odlingen sker utan tillsatser av konstgödsel och kemiska bekämpningsmedel. *Källa: KRAV och Länsstyrelsen*

Mål: Gotlands totala utsläpp av koldioxid från fossila bränslen minskar till 100 000 ton per år till år 2025.

2. Koldioxidutsläpp från drivmedel och eldningsolja på Gotland.

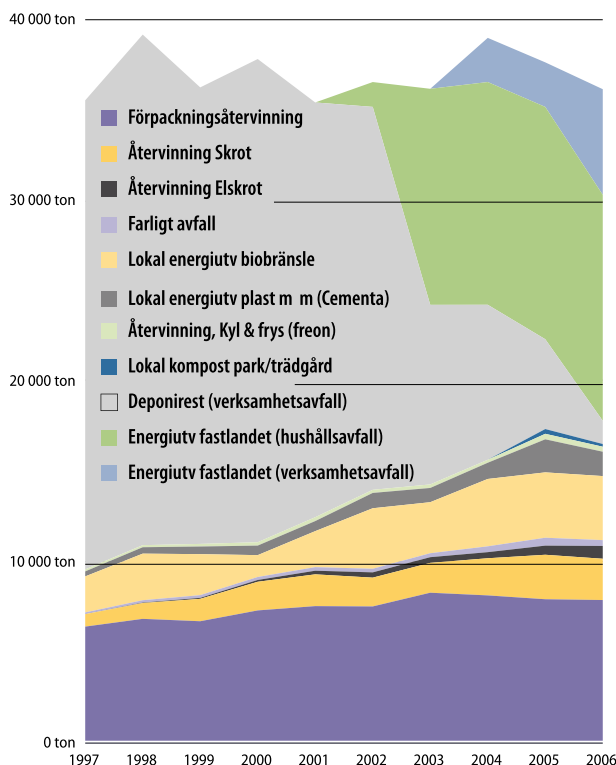
Diagrammet visar att oljeanvändningen på Gotland har minskat nära 20% på 10 år. Minskar gör också den totala användningen av fossila bränslen på Gotland, men ökande produktion i stenindustrin medför ökande processutsläpp av koldioxid från fossil kalksten. *Källa: SCB och Visby hamn*

Mål: De material och den energi som omsätts i samhället återvinns så naturresurseffektivt som möjligt.

3. Avfallshantering på Gotland.

Diagrammet visar att insamlingen av avfall för återvinning ökar på Gotland. Sedan 2001 har också andelen hushållsavfall som skickas till fastlandet för förbränning ökat. Mängden deponerat avfall har minskat och utgör endast en liten del av den totala avfallsmängden. *Källa: Tekniska förvaltningen*

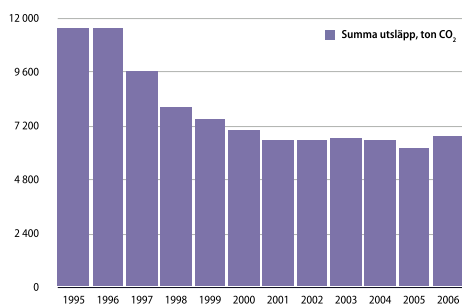
Ekokommun Gotland »

Kommunen som aktör i samhället

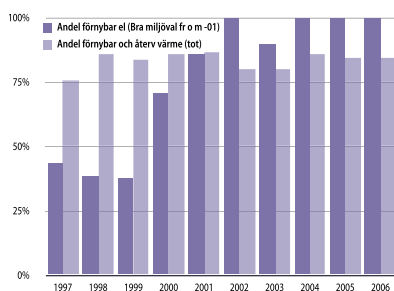
Mål: Under 2006 antogs målet att fasa ut olja ur kommunens uppvärmningssystem till år 2010 och att även i fortsättningen upphandla "Bra miljöval"-el eller motsvarande.

Energianvändningen står för en stor del av kommunens negativa miljöpåverkan. Miljökrav i upphandlingar, bättre styrning av energianvändningen och övergång från olja till biobränslen har gett bättre ekonomi och bättre miljö. Kommunen som stor aktör och föregångare kan bidra till att ny teknik sprids på Gotland. Byte från olja till pelletsvärme är ett exempel där kommunen bidragit till en ny marknad på Gotland.

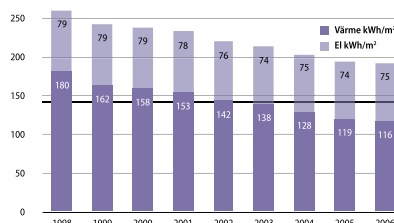
4: Koldioxidutsläpp från fossila bränslen i kommunens förvaltningar. Utsläppen av koldioxid från kommunens verksamhet har minskat, men i år syns en uppgång på grund av ökad dieselanvändning i transport- och entreprenadfordon. Minskningen beror mest på ökad användning av biobränslen i fjärrvärmeproduktionen. En minskad oljeeldning, mer pelletsvärme samt en ökad användning av bränslesnåla leasingbilar bidrar också. Mellan åren 1998–2006 har mängden inköpt eldningsolja till kommunens fastigheter minskat från ca: 1600 m³ till under 500 m³ per år. Från och med 2002 har kommunen köpt 100% grön el enligt "bra miljöval". Diagrammet visar förvaltningarnas årliga utsläpp av koldioxid från olika fossila bränslen i ton CO₂ per år. *Källa: Gotlands kommun och GEAB*

5: Andelen förnybar el samt förnybar och återvunnen värme till kommunens verksamhet. Andelen förnybar och återvunnen energi i kommunens värmesystem uppgick till 85% under 2006. Från och med 2004 köper kommunen enbart "bra miljöval"-el. Till återvunnen värmeenergi räknas spillvärme från Cementa och deponigas från Visby avfallsdeponi. *Källa: Gotlands kommun och GEAB*

6: Användning av el och värme i kommunens verksamhet. El- och värmeanvändningen i förvaltningarnas lokaler fortsätter att minska. Elanvändningen är beroende av hur mycket varje individ kan vara med och släcka, stänga av och liknande, i detta arbete finns en stor potential. Diagrammet visar värme- och elförbrukning per kvadratmeter och år i kommunens fastigheter. Värdena är graddagskorrigerade. Linjen markerar en tidigare målsättning för värmeanvändningen i fastigheter (140 kWh/m²). *Källa: Tekniska förvaltningen*

Mål: Vid inköp av varor till måltider i Gotlands kommun skall andelen ekologiskt framställda råvaror öka med 10 procentenheter per år.

7: Inköp av ekologiskt producerade livsmedel till kommunens verksamheter. Under 2006 har inköpen av ekologiska livsmedel i kommunens kök ökat till 11,6% av de totala livsmedelsinköpen. Det ska jämföras med 0,7% för två år sedan. Nu har förvaltningarna visat att de kan efterfråga dessa varor på bred front. Därför är viktigt att inköpsansvariga som inleddes 2005 med en särskild budget för att täcka merkostnaden för ekologiska varor blir långsiktig. Köp av ekologiskt producerade livsmedel bidrar till ökad efterfrågan på produkter från en typ av jordbruk som bidrar till att nå flera nationella miljömål, bland annat Giftfri miljö, ett av de miljömål som anses vara mycket svårt att nå i Sverige. *Källa: Gotlands kommun*

